

**PREDLOG
PRVA OBRAVNAVA
EVA: 2018-1611-0019**

ZAKON O SPREMEMBAH IN DOPOLNITVI ZAKONA O NEMATERIALIZIRANIH VREDNOSTNIH PAPIRJIH

I UVOD

1 OCENA STANJA IN RAZLOGI ZA SPREJEM PREDLOGA ZAKONA

1.1 Vnašanje nalogov za prenos nematerializiranih vrednostnih papirjev na podlagi odločb državnih organov ali nosilcev javnih pooblastil v centralni register

Zdaj veljavna določba 27. člena Zakona o nematerializiranih vrednostnih papirjih (Uradni list RS, št. 75/15, 74/16 – ORZNP48 in 5/17; v nadaljnjem besedilu: ZNVP-1) določa, da naloge za prenos nematerializiranih vrednostnih papirjev na podlagi odločb državnih organov ali nosilcev javnih pooblastil (npr. sklepi o dedovanju, sklepi o izvršbi oziroma zavarovanju) v centralni register vnaša centralna depotna družba (v nadaljnjem besedilu: KDD), razen če odločba zahteva ravnanje od člana centralne depotne družbe (npr. borzoposredniške družbe ali banke).

Do začetka procesa razgradnje registrskih računov je bila večina računov vrednostnih papirjev registrskih, zato jih ni mogel voditi noben član KDD. Ob izteku procesa razgradnje registrskih računov pa nadaljnja koncentracija opravljanja vpisov na podlagi odločb državnih organov pri KDD povzroča nekatere negativne stranske učinke, in sicer tako za imetnike in druge upravičence iz vrednostnih papirjev kakor tudi za člane KDD, ki vodijo račune.

Negativni stranski učinki za imetnike in druge upravičence so predvsem:

- potreba po dvojnem urejanju vpisov, če se odločba nanaša tako na slovenske kot na tuje vrednostne papirje (člani KDD namreč za veliko imetnikov ne vodijo le računov slovenskih vrednostnih papirjev v KDD, temveč tudi račune tujih vrednostnih papirjev, deponiranih pri drugih finančnih posrednikih, ki niso evidentirani pri KDD; v primeru imetništva tujih vrednostnih papirjev je tako neizogibno urejanje tudi neposredno pri članu KDD),
- potreba po dvojnem urejanju vpisov, če se odločba poleg vrednostnih papirjev nanaša tudi na investicijske kupone vzajemnih skladov (člani KDD namreč za številne imetnike ne vodijo le računov slovenskih vrednostnih papirjev v KDD, temveč prek povezanih družb za upravljanje oziroma skrbniških bank urejajo tudi imetništvo investicijskih kuponov),

- večji stroški vpisov (individualna »ročna« obravnava vpisa pri KDD je dodatni strošek, ki ga KDD obračuna v višjem znesku kot »samodejne« obdelave nalogov, ki jih v centralni register vnašajo člani KDD).

Te značilnosti so še posebej izrazite pri dedovanju vrednostnih papirjev. Člani KDD se pogosto srečujejo s primeri, ko imajo zapustniki pri istem članu KDD račun za domače in tuje vrednostne papirje. Ko se dediči zglasijo pri članu KDD, lahko član v takšnih primerih izvrši pravnomočni sklep o dedovanju le za tuje vrednostne papirje (vpisane v tujem centralnem registru), medtem ko za prenos domačih vrednostnih papirjev dediče napoti na KDD. Tu gre v praksi pogosto za nelogičnosti, ker se morajo dediči glede sklepa o dedovanju za domače vrednostne papirje obrniti na KDD, a te institucije številni ne poznajo, prav tako pa tudi zapustnik ni bil s to institucijo v pogodbenem razmerju. Ob tem je treba tudi upoštevati, da ima KDD eno samo poslovalnico za območje celotne Republike Slovenije.

1.2 Registrski račun

Zgodovinski pogled kaže, da je bil registrski račun vzpostavljen zaradi izvedbe privatizacije, saj je omogočal »razdelitev« nematerializiranih delnic, ne da bi prihodnji delničar moral vstopiti v pravno razmerje s članom centralne depotne družbe. Je pa z vpisom delnic na registrski račun njegov imetnik vzpostavil odnos s centralno depotno družbo. A to pravno razmerje ni temeljilo na dvostranskem dogovoru, temveč je bil njegov nastanek posledica razdelitve nematerializiranih delnic. Ker pravno razmerje centralne depotne družbe in imetnika registrskega računa ni temeljilo na dogovoru, je centralna depotna družba za imetnika opravljala le tisto storitev, zaradi katere je bil račun odprt; tj. vodila je nematerializirane vrednostne papirje. Centralna depotna družba tako ni opravljala drugih storitev, povezanih z vodenjem registrskega računa nematerializiranih vrednostnih papirjev (npr. prenos nematerializiranih vrednostnih papirjev med računi, storitve, povezane z izvedbo korporacijskih dejanj).

Ker registrskega računa ni vodil član, registrski račun ni bil v skladu s standardi T2S¹ in CAJWG. Ti določajo, da se korporacijska dejanja na nematerializiranih vrednostnih papirjih izvedejo s sodelovanjem osebe, ki vodi račun imetnika nematerializiranega vrednostnega papirja. Ker registrskega računa ni vodil član in ker centralna depotna družba ni opravljala dejanj, izvedbo katerih zahtevajo standardi v zvezi z nematerializiranimi vrednostnimi papirji, ki so se vodili na registrskih računih, ni moglo priti do izvedbe tistih dejanj, ki jih v skladu s standardi izvede oseba, ki vodi račun.

1.3 Opuščanje in prenos nematerializiranih vrednostnih papirjev z registrskih računov

Enega izmed temeljev usklajenega izvajanja korporacijskih dejanj po mednarodnih standardih CASG/CAJWG pomeni usmeritev denarnega in informacijskega toka od izdajatelja do imetnikov vrednostnih papirjev prek KDD in članov KDD. V ta namen so imetniki vrednostnih papirjev, ki niso bili v pogodbenem razmerju s člani KDD, v skladu z Zakonom o nematerializiranih vrednostnih papirjih (Uradni list RS, št. 75/15, 74/16 – ORZNV48, 5/17 in 15/18 – odl. US; v nadaljnjem besedilu: ZNVP-1) odpirali račune pri članih KDD in nanje prenašali vrednostne papirje z registrskih računov oziroma jih v manjšem obsegu tudi opuščali.

¹ Centralna klirinško depotna družba, d. d. (v nadaljnjem besedilu: KDD) in Banka Slovenije sta se februarja 2017 skupaj z nekaterimi drugimi evropskimi centralnimi depotnimi družbami in nacionalnimi centralnimi bankami uspešno neposredno vključili v TARGET2-Securities (v nadaljnjem besedilu: T2S) in s tem omogočili tudi povezavo svojih članov s T2S. T2S je panevropska tehnična platforma za poravnavo poslov z vrednostnimi papirji v centralno-bančnem denarju v upravljanju Evrosistema.

Imetniki nematerializiranih vrednostnih papirjev so se lahko nepreklicno, trajno in brez pravice do nadomestila odpovedali neobremenjenim nematerializiranim vrednostnim papirjem, ki so se vodili na registrskih računih (v nadaljnjem besedilu: opustitev). Opustitev vrednostnih papirjev se je opravila kot prenos v breme računa imetnika in v dobro računa za opustitev in nato s tega računa v dobro posebnega računa, imetnik katerega je Kapitalska družba pokojninskega in invalidskega zavarovanja, d. d. (v nadaljnjem besedilu: KAD). Tako se bodo koristi iz nematerializiranih vrednostnih papirjev, ki so opuščeni zaradi ukinitve registrskih računov, posredno razdelile med vse državljane.

1.4 Sodni depozit

Proces razgradnje registrskih računov je potekal razmeroma gladko. Tako je od 7,7 milijarde EUR ocenjene vrednosti premoženja, kolikor ga je bilo na registrskih računih še v začetku leta 2016, do 3. 2. 2017 (tj. do zadnjega delovnega dne pred vključitvijo v T2S) od tega ostalo za manj kot 1 % prvotne vrednosti (dobrih 67 mio EUR).

Čeprav gre pri nematerializiranih vrednostnih papirjih, ki še niso bili preneseni na račune pri članih KDD, za vrednostno manjši del, pa vendarle ta del vključuje še precej različnih računov imetnikov. Teh je po zadnjih podatkih še več kakor 80.000.

Veljavni ZNVP-1 je za tovrstne primere predvidel uporabo instituta sodnega depozita. Pri tem želimo opozoriti, da bi rešitev, ki je v splošnem sicer sistemsko ustrezna (tj. sodni depozit), zaradi množične uporabe v konkretnem primeru dala neprimerne in nesorazmerne rezultate.

Neprimernost rezultata se kaže tako v potrebi, da bi se za vsakega imetnika ukinjenega računa vrednostnih papirjev izdal poseben sodni sklep, ki bi ga posebej vročili imetniku (tudi v tujino, na zadnji znani naslov, ki pa ni nujno več pravi, ipd.), posebej bi se izvajal morebitni postopek s pravnimi sredstvi, posebej ugotavljala pravnomočnost ter posebej opravil tudi prenos vrednostnih papirjev z ukinjenega registrskega računa na račun za sodni depozit. Prav tako je oteženo prevzemanje sodno položenih vrednostnih papirjev s strani upravičencev v času, ko bi jim bili vrednostni papirji še na voljo za prevzem. Prevzemanje bi bilo oteženo tako z vidika potrebnih opravil upravičenca (vloga na sodišču, izdaja sklepa, pravnomočnost sklepa itd.) kot s finančnega vidika, saj bi upravičenca (ki ima procesni položaj nasprotnega udeleženca) nazadnje bremenili vsi stroški s sodnim depozitom. Neprimernost rezultata se nadalje kaže v dejstvu, da sodišča računov za sodni depozit niso odprla pri članih KDD, temveč neposredno pri KDD, kar pomeni, da se korporacijska dejanja, za katera je v skladu z mednarodnimi standardi CASG/CAJWG potreben obstoj pogodbene vezi s finančnim posrednikom, na vrednostnih papirjih v sodnem depozitu ne bodo izvajala (enako kot pri ukinjenih registrskih računih). Neprimernost rezultata pa se nazadnje kaže tudi v okoliščini, da bi sodišče zaradi množičnosti pologov z namenom ustreznega spremljanja izdaj, izbrisov in zamenjav vrednostnih papirjev na (zbirnem) računu za sodni depozit dejansko moralo vzpostaviti in voditi interno evidenco na ravni poddepoja finančnih instrumentov (z informacijsko-tehnološkega vidika bi sodišče tako postalo podprto kakor član KDD).

Nesorazmernost rezultata pa se kaže v pričakovanem končnem učinku večletnega izvajanja vseh opisanih postopkov: za vrednostne papirje, ki jih upravičenci niso prevzeli niti v zakonskem roku niti v nekaj mesecih po izteku tega roka, je namreč upravičeno pričakovati, da jih ne bodo prevzeli niti iz sodnega depozita, ko bi jim to povzročilo še večje stroške kot prevzem vrednostnih papirjev prej. To pomeni, da bi sodno položeni vrednostni papirji v skladu z drugim odstavkom 48.a člena ZNVP-1 nazadnje pristali na KAD-u. »Navidezno« opuščeni vrednostni papirji (ki jih upravičenci torej niso prenesli na svoj račun k članu KDD) bi bili nazadnje tako obravnavani enako kot izrecno opuščeni vrednostni papirji, ki KAD-u v skladu s prvim odstavkom 48.a člena ZNVP-1 pripadejo že takoj.

1.5 Odločba U-I-192/16

Bistvo presoje določbe četrtega odstavka 48. člena ZNVP-1 v odločbi Ustavnega sodišča Republike Slovenije U-I-192/16 (Uradni list RS, št. 15/18; v nadaljnjem besedilu: odločba U-I-

192/16) je ocena, ali izpodbijana ureditev prekomerno posega v pravico do svobodne gospodarske pobude iz prvega odstavka 74. člena Ustave Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99 in 75/16 – UZ70a; v nadaljnjem besedilu: ustava).

Glede na vsebino pobude je ustavno sodišče štelo, da pobudnice izpodbijajo le prve tri povedi četrtega odstavka 48. člena ZNVP-1. Določba je v izpodbijanem delu določala, da letni strošek vodenja računa in nadomestila za vzdrževanje stanja na računu, ki ga vodi član centralne depotne družbe za fizično osebo, ne sme presegati 0,5 odstotka povprečne vrednosti nematerializiranih vrednostnih papirjev na tem računu. Določba v tretji povedi tudi pooblašča centralno depotno družbo, da lahko v skladu z razumnimi poslovnimi pogoji in ob upoštevanju merila vrednosti nematerializiranih vrednostnih papirjev na računih fizičnih oseb to mejo še zniža.

Izpodbijana zakonska določba kot prisilni predpis je po sprejeti avtentični razlagi² določala (v prvi in drugi povedi) zgornjo mejo stroškov upravljanja (ceno), ki jih smejo fizični osebi zaračunavati pobudnice, s čimer je neposredno vplivala na njihov pravni položaj. Tretja poved izpodbijane določbe ne učinkuje neposredno. O vplivu te določbe na pravni položaj subjektov bo mogoče govoriti šele, ko bo (oziroma če bo) predpis uporabljen v konkretnem primeru, torej ko ga bo centralna depotna družba uporabila pri odločanju o pravicah, obveznostih ali pravnih koristih. Vse dotlej je pravni interes pobudnic v tem delu le hipotetičen, zato je ustavno sodišče pobudo v delu, v katerem izpodbija tretjo poved četrtega odstavka 48. člena ZNVP-1, zavrglo.

Ustavno sodišče je v odločbi U-I-192/16 ocenilo, da izpodbijana ureditev pomeni poseg v pravico do svobodne gospodarske pobude iz prvega odstavka 74. člena ustave, saj relativna omejitev stroškov, ki so jih fizičnim osebam upravičene zaračunati pobudnice, pomeni zakonodajno omejitev pogodbene svobode glede bistvene sestavine pogodbenega razmerja, in sicer cene, ki so jo za svoje storitve upravičene zaračunati pobudnice. Ker izpodbijana ureditev pomeni poseg v pravico do svobodne gospodarske pobude iz prvega odstavka 74. člena ustave, je moralo ustavno sodišče presoditi, ali za takšno ureditev obstaja javna korist.

Po oceni ustavnega sodišča zakonodajalec ni izkazal ustavno dopustnega razloga za omejitev stroškov upravljanja trgovalnih računov. Tako ustavno sodišče v 28. točki obrazložitve odločbe U-I-192/16 zapiše: »Dejstvo, da je potrošnik kot fizična oseba (praviloma) v primerjavi s pobudnicami v ekonomsko šibkejšem položaju in po storitvah pobudnic ne povprašuje v okviru opravljanja gospodarske dejavnosti, pomeni zgolj splošno izhodišče vsakega poslovanja gospodarskih subjektov s potrošniki. Če je cena vodenja računa vrednostnih papirjev previsoka glede na njihovo vrednost, je to lahko razlog za odločitev imetnika vrednostnih papirjev, da samo imetništvo vrednostnih papirjev glede na stroške vodenja morda (ekonomsko) ni več smotno. Samo imetništvo vrednostnega papirja pa ne zadeva nobenih posebno občutljivih interesov potrošnika, ki bi lahko utemeljili potrebo po posebnem varstvu v smislu javne koristi. Zato s tem ni izkazana javna korist za omejitev stroškov upravljanja trgovalnih računov.«

Glede na prej navedeno je bila izpodbijana ureditev v neskladju s pravico iz prvega odstavka 74. člena ustave, zato je ustavno sodišče razveljavilo prvo in drugo poved četrtega odstavka 48. člena ZNVP-1.

2 CILJI, NAČELA IN POGLAVITNE REŠITVE PREDLOGA ZAKONA

² Avtentična razlaga četrtega odstavka 48. člena Zakona o nematerializiranih vrednostnih papirjih (Uradni list RS, št. 74/16).

2.1 Cilji

Poglavitni cilji predloga zakona so:

- poenostavitev in pospešitev vnašanja nalogov za prenos nematerializiranih vrednostnih papirjev na podlagi pravnomočnih sklepov o dedovanju v centralni register;
- poenostavitev prenosa preostalih nematerializiranih vrednostnih papirjev na ukinjenih registrskih računih na posebni namenski račun in
- uskladitev z odločbo U-I-192/16.

2.2 Načela

Načelo ekonomičnosti: rešitve, ki jih vsebuje predlog zakona, so oblikovane tako, da poenostavljajo prenos preostalih nematerializiranih vrednostnih papirjev na ukinjenih registrskih računih in zmanjšajo celotne stroške tega prenosa.

Načelo zamenljivosti nematerializiranih vrednostnih papirjev: predlog zakona temelji na dejstvu, da so nematerializirani vrednostni papirji določeni po vrsti, in ne individualno.

Načelo prepovedi retroaktivnosti: čeprav se spreminja že veljavna ureditev prenosa preostalih nematerializiranih vrednostnih papirjev na ukinjenih registrskih računih, predlog zakona ne posega v vsebino že obstoječih pravic.

Načelo jasnosti in določnosti predpisov: s predlaganimi spremembami se upošteva načelo pravne države iz 2. člena ustave, ki vsebuje tudi načelo jasnosti in določnosti predpisov, ki zakonodajalca zavezuje k temu, da normo oziroma njeno vsebino jasno opredeli.

2.3 Poglavitne rešitve

2.3.1 Vnašanje nalogov za prenos nematerializiranih vrednostnih papirjev na podlagi pravnomočnih sklepov o dedovanju v centralni register

Po ukinitvi registrskih računov ni upravičenega razloga, da bi zakon omejeval opravljanje vnosov na podlagi sklepov o dedovanju v centralni register le na KDD. Predlagana sprememba 27. člena ZNVP-1 dedičem poenostavi, olajša, pospeši in poceni izvršitev pravnomočnega sklepa o dedovanju, članom KDD pa omogoči uskladitev postopka izvršitve sklepa o dedovanju za domače in tuje vrednostne papirje.

Ob tem je treba poudariti, da vnašanje vseh drugih nalogov za prenos nematerializiranih vrednostnih papirjev na podlagi odločb državnih organov ali nosilcev javnih pooblastil v centralni register (npr. sklepi o izvršbi oziroma zavarovanju) ostaja nespremenjeno.

2.3.2 Prenos nematerializiranih vrednostnih papirjev z ukinjenih registrskih računov

S predlogom zakona se določa, da se nematerializirani vrednostni papirji na ukinjenih registrskih računih namesto na račun pristojnega sodišča (sodna položitev) prenesejo na skupni namenski račun, ki ga vodi KDD. Osebe, katerih nematerializirani vrednostni papirji so bili preneseni na skupni namenski račun, lahko do 31. 12. 2021 zahtevajo, da se ti vrednostni papirji prenesejo na račun pri članu KDD. Po tem dnevu se ti vrednostni papirji nato prenesejo na posebni račun KAD.

Če primerjamo predlagano besedilo zakonskih sprememb z zdaj veljavnim besedilom zakona, ugotovimo, da nihče od udeležencev ni na slabšem oziroma so ti celo na boljšem. Sodišča tako ne bi bila dodatno obremenjena z več deset tisoči postopkov v zvezi s sodnim depozitom. Nadalje bi se lahko premoženjska upravičenja iz teh vrednostnih papirjev uresničevala že pred 31. 12. 2021. Kar pa je tudi izjemno pomembno – imetniki vrednostnih papirjev na ukinjenih

registrskih računih bi lahko te prevzeli v istem času, kot da bi šlo za sodni depozit, le da lahko to storijo z manj opravili in stroški. Za skoraj enak učinek (izročitev vrednostnih papirjev KAD-u) bi bilo v skladu z veljavno ureditvijo potrebnih izvesti nesorazmerno več postopkov in opravil, nesorazmerno višje pa bi bile tudi obremenitve udeležencev.

2.3.3 Uskladitev z odločbo U-I-192/16

Ustavno sodišče je z odločbo U-I-192/16 razveljavilo prvo in drugo poved četrtega odstavka 48. člena ZNVP-1, s katero se je odpravilo omejevanje zaračunavanja letnega stroška vodenja računa nematerializiranih vrednostnih papirjev za fizične osebe. Določba pa v tretji povedi pooblašča centralno depotno družbo, da lahko v skladu z razumnimi poslovnimi pogoji in ob upoštevanju merila vrednosti nematerializiranih vrednostnih papirjev na računih fizičnih oseb to mejo še zniža. Ker se tretja poved neposredno nanaša na razveljavljeni povedi, brez njiju ni smiselna.

Ob upoštevanju besedila razveljavljenih povedi vsebina tretje povedi v bistvu omogoča vzpostavitev ureditve, ki je bila v odločbi U-I-192/16 spoznana za neskladno s pravico iz 74. člena ustave. Centralna depotna družba ima pooblastilo, da z izvedbenimi predpisi določi zgornjo mejo³ stroškov upravljanja (ceno), ki jih smejo fizični osebi zaračunavati subjekti na trgu, s čimer bi se neposredno vplivalo na njihov pravni položaj. Končni učinek bi bil za ponudnike ene izmed pomožnih investicijskih storitev⁴ enak kot v razveljavljeni ureditvi.

Vsi splošni pravni akti tvorijo pravni red, ki mora biti notranje usklajen (koherenten), če naj bo učinkovit. Koherentnost pravnega reda pa je tudi nujni pogoj za uresničevanje načela pravne države.

»Zahteva po medsebojni skladnosti v naši ureditvi ne izhaja samo iz splošnih pravnih načel, temveč je tudi ustavno določena, in sicer v 153. členu ustave, v okviru poglavja o ustavnosti in zakonitosti, ter v 160. členu, med pristojnostmi ustavnega sodišča. Zahteva po skladnosti nižjih pravnih aktov z višjimi pravnimi akti, z ustavo na čelu, pomeni vsebinsko vezanost nižjega akta po višjem aktu, po kateri nižji akt ne sme urediti ničesar, kar je višji akt pridržal v svoji izključni sferi, nadalje ne sme ničesar urediti drugače, kot je določeno v višjem aktu, če pa višji akt nekega vprašanja ne ureja, ga mora nižji akt urediti v skladu z eksplicitno ali implicitno določenimi temeljnimi načeli v višjem aktu.«⁵

Zaradi prej navedenih razlogov ter zagotovitve jasnosti in določnosti pravnih aktov se predlaga sprememba četrtega odstavka 48. člena ZNVP-1 tako, da se v besedilu odstavka ohrani le besedilo četrte povedi, ki se glasi: »Člani centralne depotne družbe razen stroškov, določenih z njeno tarifo, fizičnim osebam ne smejo zaračunavati dodatnih stroškov za odprtje in zaprtje računa.«.

3 OCENA FINANČNIH POSLEDIC PREDLOGA ZAKONA ZA DRŽAVNI PRORAČUN IN DRUGA JAVNA FINANČNA SREDSTVA

Predlog zakona nima posledic za državni proračun in druga javna finančna sredstva.

4 NAVEDBA, DA SO SREDSTVA ZA IZVAJANJE ZAKONA V DRŽAVNEM PRORAČUNU ZAGOTOVLJENA, ČE PREDLOG ZAKONA PREDVIDEVA PORABO PRORAČUNSKIH SREDSTEV V OBDOBJU, ZA KATERO JE BIL DRŽAVNI PRORAČUN ŽE SPREJET

³ Ki mora biti nižja od 0,5 odstotka povprečne vrednosti nematerializiranih vrednostnih papirjev na tem računu.

⁴ V skladu s 1. točko prvega odstavka 19. člena Zakona o trgu finančnih instrumentov (Uradni list RS, št. 77/18).

⁵ F. Grad: Akti za izvrševanje zakona; v: Pravni letopis (2009), str. 384.

Predlog zakona ne predvideva porabe proračunskih sredstev v obdobju, za katero je bil proračun že sprejet.

5 PRIKAZ UREDITVE V DRUGIH PRAVNIH SISTEMIH IN PRILAGOJENOSTI PREDLAGANE UREDITVE PRAVU EVROPSKE UNIJE

5.1 Prikaz ureditve v drugih pravnih sistemih

V zvezi s prenosom opuščenih ter preostalih nematerializiranih vrednostnih papirjev na ukinjenih registrskih računih primerjalni pravni pregled (prikaz ureditve v drugih pravnih sistemih) ni mogoč. Ureditev, ki jo predlagani zakon uvaja, velja le za pravni red Republike Slovenije.

5.2 Prikaz ureditve v pravnem redu EU

V zvezi s prenosom opuščenih ter preostalih nematerializiranih vrednostnih papirjev na ukinjenih registrskih računih primerjalni pravni pregled (prikaz ureditve v pravnem redu EU) ni mogoč. Ureditev, ki jo predlagani zakon uvaja, velja le za pravni red Republike Slovenije.

5.3 Prikaz ureditve v najmanj treh pravnih sistemih držav članic EU

V zvezi s prenosom opuščenih ter preostalih nematerializiranih vrednostnih papirjev na ukinjenih registrskih računih primerjalni pravni pregled (prikaz ureditve v drugih pravnih sistemih) ni mogoč. Ureditev, ki jo predlagani zakon uvaja, velja le za pravni red Republike Slovenije.

Prikaz ureditve v zvezi s prenosom nematerializiranih vrednostnih papirjev na podlagi sklepa o dedovanju:

Finska

Podobno kot v Republiki Sloveniji je tudi na Finskem omogočeno neposredno imetništvo vrednostnih papirjev. V skladu z Navodili predsednika finske centralne depotne družbe glede vpisov v nematerializiranem sistemu se dokumenti, ki izkazujejo pravno podlago za pridobitev vrednostnih papirjev, vključno z dokumenti, ki izkazujejo pravno nasledstvo v primeru dedovanja, v izvorniku predočajo osebi, ki vodi račun vrednostnih papirjev. Oseba, ki na prenosni strani vodi račun vrednostnih papirjev, je odgovorna za zagotovitev, da se prenosi na isti pravni podlagi ne podvojijo (določbe poglavja 10.3.1. Navodil).

Španija

V skladu s Kraljevim odlokom št. 878/2015 o kliringu, poravnavi in vpisih glede prenosljivih vrednostnih papirjev v nematerializirani obliki izvršuje vpise zaradi prenosov vrednostnih papirjev pooblaščenec centralne depotne družbe, in sicer na podlagi predočenja listine, ki izkazuje relevantno pravno podlago (54. člen navedenega odloka).

Avstrija

V skladu Zakonom o hrambi vrednostnih papirjev (Depotgesetz) se hramba vrednostnih papirjev praviloma opravlja kot skupna hramba (4. člen), kar pomeni, da položaj posameznega vlagatelja na ravni centralne depotne družbe (OeKB) ni razviden. Posledično se tudi prenosi vrednostnih papirjev zaradi dedovanja opravljajo pri osebi, ki skupno hrani vrednostne papirje za svoje stranke (torej pri osebi, ki opravlja skrbniške storitve za stranke).

5.4 Izjava o skladnosti predloga zakona s pravnimi akti EU in korelacijska tabela pri prenosu direktiv

Predlog zakona ne predvideva prenosa pravnih aktov EU.

6 PRESOJA POSLEDIC, KI JIH BO IMEL SPREJEM ZAKONA

6.1 Presoja administrativnih posledic

Sprejetje zakona ne bo imelo upravnih posledic.

6.2 Presoja posledic za okolje

Sprejetje zakona ne bo imelo posledic za okolje.

6.3 Presoja posledic za gospodarstvo

S predlogom zakona se določajo pravice in obveznosti KAD in KDD. Glede na veljavno ureditev se ne določajo nove obveznosti za druge (gospodarske) subjekte.

6.4 Presoja posledic za socialno področje

Sprejetje zakona ne bo imelo posledic za socialno področje.

6.5 Presoja posledic za dokumente razvojnega načrtovanja

Sprejetje zakona ne bo imelo posledic za dokumente razvojnega načrtovanja.

6.7 Izvajanje sprejetega predpisa

Ministrstvo za finance je predlog zakona pripravilo v sodelovanju z vsemi vpletenimi deležniki. Tako bo potekalo tudi spremljanje izvajanja zakona.

6.8 Druge pomembne okoliščine v zvezi z vprašanji, ki jih ureja predlog zakona

Drugih pomembnih okoliščin ni.

7 PRIKAZ SODELOVANJA JAVNOSTI PRI PRIPRAVI PREDLOGA ZAKONA

Javna objava predloga zakona je potekala od 3. 4. 2018 do 7. 5. 2018.

Predlog zakona je bil objavljen na spletni strani Ministrstva za finance: http://www.mf.gov.si/fileadmin/mf.gov.si/pageuploads/Finan%C4%8Dni_sistem/2018-4-3-ZNVP-1B.pdf in

na spletnem portalu e-demokracija: <https://e-uprava.gov.si/drzava-in-druzba/e-demokracija/predlogi-predpisov/predlog-predpisa.html?id=9225>.

V roku je komentarje podala Kapitalska družba pokojninskega in invalidskega zavarovanja, d. d. (v nadaljnjem besedilu: KAD), ki je predlagala dodatne pojasnilne (četrti in peti odstavek) in vsebinske (šesti odstavek) dopolnitve besedila predlaganega 48. a člena ZNVP-1.

Pojasnilne dopolnitve so bile upoštevane.

Vsebinsko je bilo predlagano, da se šesti odstavek dopolni tako, da se na koncu stavka namesto pike doda besedilo »in za nematerializirane vrednostne papirje, ki so bili preneseni v dobro skupnega namenskega računa za prenos na Kapitalsko družbo«.

Predlog vsebinske dopolnitve šestega odstavka je upoštevan.

Po poteku roka za predložitev komentarjev je Združenje bank Slovenije – GIZ (v nadaljnjem besedilu: ZBS) podalo še dve pobudi za spremembo ZNVP-1. Predlagane so bile spremembe 25., 27. in 36. člena.

S predlagano spremembo 27. in 36. člena ZNVP-1 naj bi se omogočila večja vloga članom centralne depotne družbe pri opravljanju vpisov v postopkih dedovanja in izvršb. Predlog je delno upoštevan.

Predlog je upoštevan v delu, ki se nanaša na ureditev vnašanja nalogov za prenos nematerializiranih vrednostnih papirjev na podlagi sklepov o dedovanju v centralni register. Zato se s predlogom zakona predlaga sprememba 27. člena ZNVP-1.

Predlog ni upoštevan v delu, ki se nanaša na ureditev vnašanja nalogov za prenos nematerializiranih vrednostnih papirjev na podlagi odločb državnih organov ali nosilcev javnih pooblastil (npr. sklepov o izvršbi) v centralni register. Po opravljenih posvetovanjih in dveh usklajevalnih sestankih med predstavniki ZBS, KDD d. d., Banke Slovenije, Agencije za trg vrednostnih papirjev, Finančne uprave RS, Ministrstva za finance ter pridobitvi mnenja Ministrstva za pravosodje je bilo ugotovljeno, da bi bile v tem primeru najprej potrebne spremembe sistemske zakonodaje (npr. Zakon o izvršbi in zavarovanju (Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 93/07, 37/08 – ZST-1, 45/08 – ZArbit, 28/09, 51/10, 26/11, 17/13 – odl. US, 45/14 – odl. US, 53/14, 58/14 – odl. US, 54/15, 76/15 – odl. US in 11/18; v nadaljnjem besedilu: ZIZ)).

Predlagana sprememba ZBS glede vpisov bremen in zavarovanj bi poleg sočasne normativne spremembe ZIZ, ki določa vročitev sklepa KDD, z nalogom za izvedbo vpisa bremena in pozneje prenosa nematerializiranega vrednostnega papirja povzročila večje tveganje za pravočasno in učinkovito izvrševanje sklepov o izvršbi oziroma zavarovanju. Sodišče (praviloma pa tudi ne upnik) namreč nima informacije, s katerim članom KDD ima dolжник sklenjeno pogodbeno razmerje, zato bi moralo v zvezi s tem opraviti dodatne poizvedbe, kar bi povečalo stroške.

V drugi pobudi ZBS predlaga dopolnitev 25. člena ZNVP-1, s katero bi se uzakonila domneva, da je »sistemski član« (po tretjem odstavku 5. člena Pravil poslovanja KDD (Uradni list RS, št. 69/12, 28/15, 31/16 in 5/17)), ki vodi račun, na katerem so vpisane delnice, pooblaščen tudi za prijavo na skupščino delničarjev ter za udeležbo in glasovanje na skupščini. Predlog ni upoštevan.

V zvezi s tem predlagatelj zakona pojasnjuje, da so vprašanja v zvezi s skupščino sistemsko urejena v Zakonu o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 65/09 – uradno prečiščeno besedilo, 33/11, 91/11, 32/12, 57/12, 44/13 – odl. US, 82/13, 55/15 in 15/17; v nadaljnjem besedilu: ZGD-1). ZNVP-1 ne ureja vprašanj, izpostavljenih v pobudi ZBS, temveč ureja nematerializirane vrednostne papirje, bremena na njih, njihov prenos, izpolnitev obveznosti, ki je v njih vsebovana, centralni register in dostop do podatkov, ki se vodijo v centralnem registru. Zato vsebina predlagane dopolnitve 25. člena ZNVP-1 s pravno-sistemskega vidika ne spada v ZNVP-1.

Ob upoštevanju predhodno navedenega velja izpostaviti, da je s strani ZBS predlagana dopolnitev 25. člena ZNVP-1 tudi v nasprotju s 308. členom ZGD-1, ki ureja glasovalno pravico in možnost pooblastila tretji osebi za udeležbo in glasovanje na skupščini. Predlog je prav tako v nasprotju s 309. členom ZGD-1, saj sme finančna organizacija uresničevati glasovalne pravice le, če je za to pisno pooblaščen, pri čemer pa pooblastilo velja največ 15 mesecev. Ob tem se mora pooblastilo predložiti in shraniti pri družbi, finančna organizacija pa mora pred vsako skupščino pooblastitelja pozvati k predložitvi navodil za uresničevanje glasovalne pravice oziroma ga opozoriti, da bo glasovala na določen, vnaprej predstavljeni način.

Nadalje velja pojasniti, da bi tovrstna zakonska domneva bistveno otežila ugotavljanje kvalificiranega deleža na podlagi 9. točke drugega odstavka 62. člena in 2. točke prvega odstavka 63. člena Zakona o bančništvu (Uradni list RS, št. 25/15, 44/16 – ZRPPB, 77/16 – ZCKR, 41/17 in 77/18 – ZTFI-1). Enak pomislek velja npr. pri ugotavljanju deleža glasovalnih pravic po Zakonu o prevzemih (Uradni list RS, št. 79/06, 67/07 – ZTFI, 1/08, 68/08, 35/11 – ORZPre75, 105/11 – odl. US, 10/12, 38/12, 56/13, 63/13 – ZS-K, 25/14 in 75/15). Ugotavljanje kvalificiranega deleža je že zdaj v praksi lahko zelo zahtevno, predlagana dopolnitev pa bi položaj še poslabšala.

8 PODATEK O ZUNANJEM STROKOVNJAKU OZIROMA PRAVNI OSEBI, KI JE SODELOVALA PRI PRIPRAVI PREDLOGA ZAKONA (OSEBNO IME IN NAZIV FIZIČNE OSEBE ALI FIRMA IN NASLOV PRAVNE OSEBE)

/

9 ZNESEK PLAČILA, KI GA JE OSEBA IZ PREJŠNJE ALINEJE V TA NAMEN PREJELA

/

10 NAVEDBA, KATERI PREDSTAVNIKI PREDLAGATELJA BODO SODELOVALI PRI DELU DRŽAVNEGA ZBORA IN DELOVNIH TELES

- dr. Andrej Bertonec, minister,
- Natalija Kovač Jereb, državna sekretarka,
- Metod Dragonja, državni sekretar,
- mag. Alojz Stana, državni sekretar,
- mag. Saša Jazbec, državna sekretarka,
- Urška Cvelbar, generalna direktorica Direktorata za finančni sistem,
- Janja Jereb, vodja Sektorja za finančni sistem,
- Polona Pestotnik, vodja Oddelka za trg kapitala in igre na srečo,
- Leon Brčina, svetovalec v Sektorju za finančni sistem.

II PREDLOG ZAKONA

Zakon o spremembah in dopolnitvi Zakona o nematerializiranih vrednostnih papirjih

1. člen

V Zakonu o nematerializiranih vrednostnih papirjih (Uradni list RS, št. 75/15, 74/16 – ORZNV48, 5/17 in 15/18 – odl. US) se besedilo 27. člena spremeni tako, da se glasi:

»(1) Naloge za prenos nematerializiranih vrednostnih papirjev na podlagi odločb državnih organov ali nosilcev javnih pooblastil v centralni register vnaša centralna depotna družba.

(2) Ne glede na prejšnji odstavek lahko nalog za prenos na podlagi sklepa o dedovanju v centralni register vnese tudi član centralne depotne družbe, ki vodi račun nematerializiranih vrednostnih papirjev, na katerega se prenos nanaša, če je tak prenos mogoč glede na stanje centralnega registra in pravila opravljanja vpisov v centralnem registru.

(3) Centralna depotna družba ne sme odkloniti prenosa samo zato, ker bi ga lahko opravil tudi član, član pa ne sme odkloniti prenosa samo zato, ker bi ga lahko opravila tudi centralna depotna družba.

(4) Če nalog vnaša centralna depotna družba, se ne uporablja tretji odstavek 17. člena tega zakona.«.

2. člen

V 48. členu se v prvem odstavku druga in tretja poved črtata.

Četrty odstavek se spremeni tako, da se glasi:

»(4) Člani centralne depotne družbe razen stroškov, določenih z njeno tarifo, fizičnim osebam ne smejo zaračunavati dodatnih stroškov za odprtje in zaprtje računa.«.

3. člen

48.a člen se spremeni tako, da se glasi:

»48.a člen

(prenos opuščenih in preostalih nematerializiranih vrednostnih papirjev na ukinjenih registrskih računih)

(1) Centralna depotna družba vpiše vse nematerializirane vrednostne papirje, ki so se jim imetniki izrecno odpovedali, v dobro posebnega računa, imetnik katerega je Kapitalska družba pokojninskega in invalidskega zavarovanja, d. d. (v nadaljnjem besedilu: KAD).

(2) Centralna depotna družba prenese vse nematerializirane vrednostne papirje, ki do 31. avgusta 2019 ostanejo vpisani na ukinjenih registrskih računih, v dobro skupnega namenskega računa za prenos na KAD. Skupni namenski račun vodi centralna depotna družba, ki tudi uresničuje pravice iz teh nematerializiranih vrednostnih papirjev, z izjemo glasovalnih pravic iz delnic ciljnih družb, za katere se uporabljajo določbe zakona, ki ureja prevzeme (v nadaljnjem besedilu: ciljna družba), in sicer do njihovega dejanskega prenosa upravičencu iz tretjega odstavka tega člena oziroma na posebni račun KAD iz prejšnjega odstavka.

(3) Oseba, katere nematerializirani vrednostni papirji so bili v skladu s prejšnjim odstavkom preneseni na skupni namenski račun, lahko do 31. decembra 2021 zahteva, da se preneseni nematerializirani vrednostni papirji oziroma nematerializirani vrednostni papirji, ki so slednje nadomestili, prenesejo na račun pri članu centralne depotne družbe. Oseba, ki vložiti takšno zahtevo (v nadaljnjem besedilu: vlagatelj zahteve), mora nematerializirane vrednostne papirje sprejeti v stanju, v katerem so, brez donosov ali drugih izplačil zanje, za obdobje od dneva njihovega prenosa na skupni namenski račun do dneva vložitve zahteve, podpis na zahtevi pa mora biti upravno ali notarsko overjen.

(4) Centralna depotna družba v breme skupnega namenskega računa izroči nematerializirane vrednostne papirje, ki so bili predmet prenosa v breme ukinjenega registrskega računa vlagatelja zahteve oziroma njegovega univerzalnega pravnega prednika, v 60 dneh od prejema

pravočasne in popolne zahteve. Če so prenesene nematerializirane vrednostne papirje nadomestili drugi nematerializirani vrednostni papirji, centralna depotna družba izroči te druge vrednostne papirje v ustreznem razmerju nadomestitve. Če vlagatelju zahteve prenesene nematerializirane vrednostne papirje ali druge vrednostne papirje, ki so nadomestili te nematerializirane vrednostne papirje, ni mogoče izročiti zaradi izvedbe korporacijskega dejanja, v okviru katerega je centralna depotna družba prejela denarno nadomestilo za te vrednostne papirje, je vlagatelj zahteve upravičen do prejema denarnega nadomestila za prevzete oziroma izročene vrednostne papirje brez dodatnih obresti do izteka 60-dnevnega roka in zmanjšano za morebitne stroške.

(5) Po izteku roka iz tretjega odstavka tega člena centralna depotna družba prenese nematerializirane vrednostne papirje ali druge vrednostne papirje, ki so slednje nadomestili, za katere niso bile vložene pravočasne in popolne zahteve iz tretjega odstavka tega člena, s skupnega namenskega računa iz drugega odstavka tega člena na posebni račun KAD iz prvega odstavka tega člena. Ob tem centralna depotna družba izroči KAD v 15 dneh, šteto od dneva prenosa nematerializiranih vrednostnih papirjev, tudi vse donose, izplačila in denarna nadomestila, ki jih je prejela za nematerializirane vrednostne papirje, prenesene v dobro skupnega namenskega računa za prenos na KAD po drugem odstavku tega člena brez dodatnih obresti do izteka 15-dnevnega roka.

(6) Centralna depotna družba ni upravičena zaračunavati KAD nobenih stroškov in nadomestil za nematerializirane vrednostne papirje, ki se vpišejo v dobro njenega posebnega računa iz prvega odstavka tega člena, in za nematerializirane vrednostne papirje, ki so bili preneseni v dobro skupnega namenskega računa za prenos na KAD.

(7) KAD mora o pridobitvi delnic ciljnih družb, ki jih je pridobila v skladu s petim odstavkom tega člena, obvestiti agencijo v treh delovnih dneh po pridobitvi.

(8) Z globo od 12.000 do 250.000 eurov se za prekršek kaznuje KAD, če o pridobitvi delnic ciljnih družb, ki jih je pridobila v skladu s petim odstavkom tega člena, ne obvesti agencije v treh delovnih dneh po pridobitvi v skladu s prejšnjim odstavkom.

(9) Z globo od 800 do 10.000 eurov se za prekršek kaznuje odgovorna oseba KAD, ki stori prekršek iz prejšnjega odstavka.«.

4. člen

Za 48.a členom se doda nov 48.b člen, ki se glasi:

»48.b člen

(ugotavljanje deleža glasovalnih pravic ter uresničevanje glasovalnih pravic iz delnic cilje družbe)

(1) Ne glede na določbe zakona, ki ureja prevzeme, se pri ugotavljanju deleža glasovalnih pravic centralne depotne družbe in oseb, ki po zakonu, ki ureja prevzeme, s centralno depotno družbo delujejo usklajeno v ciljni družbi, ne upoštevajo glasovalne pravice iz delnic ciljne družbe, ki so vpisane na skupnem namenskem računu iz drugega odstavka prejšnjega člena. Centralna depotna družba ne sme uresničevati glasovalnih pravic iz delnic ciljne družbe, vpisanih na skupnem namenskem računu iz drugega odstavka prejšnjega člena.

(2) Ne glede na določbe zakona, ki ureja prevzeme, se pri ugotavljanju deleža glasovalnih pravic KAD in oseb, ki po zakonu, ki ureja prevzeme, s KAD delujejo usklajeno v ciljni družbi, ne upoštevajo glasovalne pravice iz delnic ciljne družbe, ki jih KAD pridobi v skladu s prvim oziroma petim odstavkom prejšnjega člena. KAD ne sme uresničevati glasovalnih pravic iz delnic ciljnih družb, ki jih pridobi v skladu s prvim oziroma petim odstavkom prejšnjega člena. KAD je upravičena izvrševati glasovalna upravičenja iz vseh tistih nematerializiranih vrednostnih papirjev družb, ki jih pridobi v skladu s prvim oziroma petim odstavkom prejšnjega člena, za katere se ob upoštevanju stanja, ki je podano na dan prenosa nematerializiranega vrednostnega papirja na poseben račun KAD iz prvega odstavka prejšnjega člena, ne uporabljajo določbe zakona o prevzemih.

KONČNA DOLOČBA

5. člen (začetek veljavnosti)

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

III OBRAZLOŽITEV ČLENOV

K 1. členu:

Veljavna določba 27. člena Zakona o nematerializiranih vrednostnih papirjih (Uradni list RS, št. 75/15, 74/16 – ORZNP48 in 5/17; v nadaljnjem besedilu: ZNVP-1) določa, da naloge za prenos nematerializiranih vrednostnih papirjev na podlagi odločb državnih organov ali nosilcev javnih pooblastil (npr. sklepi o dedovanju, sklepi o izvršbi oziroma zavarovanju) v centralni register vnaša centralna depotna družba (v nadaljnjem besedilu: KDD), razen če odločba zahteva ravnanje od člana centralne depotne družbe (npr. borzoposredniške družbe ali banke).

Do začetka procesa razgradnje registrskih računov je bila večina računov vrednostnih papirjev registrskih, zato jih ni mogel voditi noben član KDD. Ob izteku procesa razgradnje registrskih računov pa nadaljnja koncentracija opravljanja vpisov na podlagi odločb državnih organov pri KDD povzroča več negativnih stranskih učinkov, in sicer tako za imetnike in druge upravičence iz vrednostnih papirjev kakor tudi za člane KDD, ki vodijo račune.

Negativni stranski učinki za imetnike in druge upravičence so predvsem:

- potreba po dvojnem urejanju vpisov, če se odločba nanaša na slovenske in tuje vrednostne papirje (člani KDD namreč za veliko imetnikov ne vodijo le računov slovenskih vrednostnih papirjev v KDD, temveč tudi račune tujih vrednostnih papirjev, deponiranih pri drugih finančnih posrednikih, ki niso evidentirani pri KDD; v primeru imetništva tujih vrednostnih papirjev je tako neizogibno urejanje tudi neposredno pri članu KDD),
- potreba po dvojnem urejanju vpisov, če se odločba poleg vrednostnih papirjev nanaša tudi na investicijske kupone vzajemnih skladov (člani KDD namreč za veliko imetnikov ne vodijo le računov slovenskih vrednostnih papirjev v KDD, temveč prek povezanih družb za upravljanje oziroma skrbniških bank urejajo tudi imetništvo investicijskih kuponov),
- večji stroški vpisov (individualna »ročna« obravnava vpisa pri KDD je dodatni strošek, ki ga KDD obračuna v višjem znesku kot »samodejne« obdelave nalogov, ki jih v centralni register vnesejo člani KDD).

Te značilnosti so še posebej izrazite pri dedovanju vrednostnih papirjev. Člani KDD se pogosto srečujejo s primeri, ko imajo zapustniki pri istem članu KDD račun za domače in tuje vrednostne papirje. Ko se dediči zglasijo pri članu KDD, lahko član v takšnih primerih izvrši pravnomočni sklep o dedovanju le za tuje vrednostne papirje (vpisane v tujem centralnem registru), medtem ko za prenos domačih vrednostnih papirjev dediče napoti na KDD. Tu gre v praksi pogosto za nelogičnosti, ker se morajo dediči v primeru sklepa o dedovanju za domače vrednostne papirje obrniti na KDD, a te institucije številni ne poznajo; prav tako pa tudi zapustnik ni bil s to institucijo v pogodbenem razmerju. Ob tem je treba tudi upoštevati, da ima KDD eno samo poslovalnico za območje celotne Republike Slovenije.

Pri dedovanju prihaja tudi do položaja, ko so v času od zapustnikove smrti do prevzema vrednostnih papirjev dediči z vrednostnimi papirji ustvarili donos. Ta donos je pri članu KDD, saj od vključitve KDD v enotni evropski poravnalni sistem T2S izplačevanje upravičenjen poteka prek KDD, ta pa zneske nakazuje članom KDD, ki vodijo račune vrednostnih papirjev. Tudi v takem primeru morajo dediči vse potrebno za prejem donosov urejati pri članu KDD, urejanje prenosa vrednostnih papirjev pri KDD pa pomeni zanj podvajanje opravil.

Navsezadnje zdaj veljavna ureditev povzroča negativne stranske učinke tudi za člane KDD. Ti stranski učinki so predvsem:

- »poseganje« KDD na račune nematerializiranih vrednostnih papirjev, ki jih vodijo člani, ustvarja videz okoliščin, ki so ugodne za nastanek dodatnih tveganj za izvedbo poslovnih procesov,
- oteženi konec poslovnega razmerja z zapustnikom v primeru dedovanja, saj mandat s smrtjo naročnika ne preneha, član KDD pa ne pride v stik z dediči, če so se ti s pravnomočnim sklepom o dedovanju zglasili neposredno pri KDD.

Glede na prej zapisano po ukinitvi registrskih računov ni upravičenega razloga, da bi zakon omejeval opravljanje vnosov na podlagi sklepov o dedovanju v centralni register le na KDD. Predlagana sprememba 27. člena ZNVP-1 dedičem poenostavi, olajša, pospeši in poceni izvršitev pravnomočnega sklepa o dedovanju, članom KDD pa omogoči uskladitev postopka izvršitve sklepa o dedovanju za domače in tuje vrednostne papirje.

Ob tem je treba poudariti, da vnašanje vseh drugih nalogov za prenos nematerializiranih vrednostnih papirjev na podlagi odločb državnih organov ali nosilcev javnih pooblastil v centralni register (npr. sklepi o izvršbi oziroma zavarovanju) ostaja nespremenjeno.

K 2. členu:

Ker se s predlogom zakona določa, da se nematerializirani vrednostni papirji na ukinjenih registrskih računih namesto na račun pristojnega sodišča (sodna položitev) prenesejo na skupni namenski račun, ki ga vodi Centralna klirinško depotna družba, d. d. (v nadaljnjem besedilu: KDD), se predlaga črtanje druge in tretje povedi prvega odstavka 48. člena ZNVP-1.

Zaradi uskladitve z odločbo Ustavnega sodišča Republike Slovenije št. U-I-192/16 (Uradni list RS, št. 15/18; v nadaljnjem besedilu: odločba U-I-192/16) se predlaga sprememba četrtega odstavka 48. člena ZNVP-1. Ustavno sodišče je z odločbo U-I-192/16 razveljavilo prvo in drugo poved četrtega odstavka 48. člena ZNVP-1, s katero se je odpravilo omejevanje zaračunavanja letnega stroška vodenja računa nematerializiranih vrednostnih papirjev za fizične osebe. Določba v tretji povedi pooblašča centralno depotno družbo, da lahko v skladu z razumnimi poslovnimi pogoji in ob upoštevanju merila vrednosti nematerializiranih vrednostnih papirjev na računih fizičnih oseb to mejo še zniža. Ker se tretja poved neposredno nanaša na razveljavljeni povedi, brez njiju ni smiselna.

Ob upoštevanju besedila razveljavljenih povedi vsebina tretje povedi v bistvu omogoča vzpostavitev ureditve, ki je bila v odločbi U-I-192/16 spoznana za neskladno s pravico iz 74. člena ustave. Centralna depotna družba ima namreč pooblastilo, da z izvedbenimi predpisi določi zgornjo mejo stroškov upravljanja (ceno), ki jih smejo fizični osebi zaračunavati subjekti na trgu, s čimer bi se neposredno vplivalo na njihov pravni položaj. Končni učinek bi bil za ponudnike ene izmed pomožnih investicijskih storitev enak kot v razveljavljeni ureditvi.

Vsi splošni pravni akti tvorijo pravni red, ki mora biti notranje usklajen (koherenten), če naj bo učinkovit. Koherentnost pravnega reda pa je tudi nujni pogoj za uresničevanje načela pravne države.

»Zahteva po medsebojni skladnosti v naši ureditvi ne izhaja samo iz splošnih pravnih načel, temveč je tudi ustavno določena, in sicer v 153. členu ustave, v okviru poglavja o ustavnosti in zakonitosti, ter v 160. členu med pristojnostmi ustavnega sodišča. Zahteva po skladnosti nižjih pravnih aktov z višjimi pravnimi akti, z ustavo na čelu, pomeni vsebinsko vezanost nižjega akta po višjem aktu, po kateri nižji akt ne sme urediti ničesar, kar je višji akt pridržal v svoji izključni sferi, nadalje ne sme ničesar urediti drugače, kot je določeno v višjem aktu, če pa višji akt

nekega vprašanja ne ureja, ga mora nižji akt urediti v skladu z eksplicitno ali implicitno določenimi temeljnimi načeli v višjem aktu.«⁶

Zaradi prej navedenih razlogov ter zagotovitve jasnosti in določnosti pravnih aktov se predlaga sprememba četrtega odstavka 48. člena ZNVP-1 tako, da se v besedilu odstavka ohrani le besedilo četrte povedi, ki se glasi »Člani centralne depotne družbe razen stroškov, določenih z njeno tarifo, fizičnim osebam ne smejo zaračunavati dodatnih stroškov za odprtje in zaprtje računa.«. Tarifa centralno depotne družbe (v nadaljnjem besedilu: CDD) je urejena v 442. členu Zakona o trgu finančnih instrumentov (Uradni list RS, št. 77/18; v nadaljnjem besedilu: ZTFI-1). Ta določa, da morajo biti nadomestila, določena s tarifo CDD, v skladu z razumnimi poslovnimi pogoji in ne smejo biti diskriminatorna za posamezne imetnike, izdajatelje, prevzemnike ali vrste vrednostnih papirjev. Prav tako mora CDD po objavi oziroma spremembi tarife ATPV nemudoma poslati vsakokratno spremembo višine nadomestil, skupaj z obrazložitvijo razlogov za spremembe. Kadar agencija oceni, da je treba v zvezi s spremembo tarife začeti postopek nadzora v zvezi s skladnostjo tarife CDD z razumnimi poslovnimi pogoji ali nediskriminatornostjo, mora CDD zagotoviti dokaze glede skladnosti tarife z zakonskimi zahtevami oziroma razumnimi poslovnimi pogoji.

K 3. členu:

Besedilo prvega odstavka predlaganega spremenjenega 48.a člena noveliranega ZNVP-1 je vsebinsko enako besedilu veljavnega 48.a člena ZNVP-1.

Drugi odstavek določa, da centralna depotna družba (v Republiki Sloveniji je to Centralna klirinško depotna družba d. d.; v nadaljnjem besedilu: KDD) prenese vse nematerializirane vrednostne papirje, ki do poteka roka ostanejo vpisani na ukinjenih registrskih računih, v dobro skupnega namenskega računa za prenos na Kapitalsko družbo pokojninskega in invalidskega zavarovanja, d. d. (v nadaljnjem besedilu: KAD). KDD vodi skupni namenski račun in z njega tudi uresničuje pravice iz teh nematerializiranih vrednostnih papirjev. Za družbe, za katere se uporabljajo določbe Zakona o prevzemih (Uradni list RS, št. 79/06, 67/07 – ZTFI, 1/08, 68/08, 35/11 – ORZPre75, 105/11 – odl. US, 10/12, 38/12, 56/13, 63/13 – ZS-K, 25/14 in 75/15; v nadaljnjem besedilu: ZPre-1), velja posebna ureditev, namen katere je varstvo manjšinskih delničarjev. V skladu s tem KDD ne more uresničevati glasovalnih pravic iz delnic ciljnih družb. To izhaja tudi iz besedila prvega odstavka predlaganega 4. člena tega zakona (prvi odstavek 48.b člena).

Nadalje se določa, da lahko osebe, katerih nematerializirani vrednostni papirji so bili preneseni na skupni namenski račun, do 31. decembra 2021 zahtevajo prenos vrednostnih papirjev na račun pri članu KDD. Nematerializirani vrednostni papirji se prevzamejo v stanju, v kakršnem so, brez donosov ali drugih izplačil zanje, za obdobje od dneva njihovega prenosa na skupni namenski račun do dneva vložitve zahteve, hkrati pa teh oseb ne bremenijo stroški. Če je KDD zaradi izvedbe korporacijskega dejanja prejela denarno nadomestilo za te vrednostne papirje, je vlagatelj zahteve upravičen do prejema tega denarnega nadomestila brez dodatnih obresti do izteka 60-dnevnega roka in zmanjšano za morebitne stroške.

Po 31. decembra 2021 KDD prenese preostale nematerializirane vrednostne papirje s skupnega namenskega računa na posebni račun KAD skupaj s prejetimi donosi, izplačili in nadomestili. Ker KAD nematerializiranih vrednostnih papirjev ne bo pridobila na podlagi nakupov po lastni volji in ker so stroški v zvezi z vodenjem posebnega računa nesorazmerno visoki (glede na dejansko vrednost prejetega premoženja), se določa, da KDD ne sme

⁶ F. Grad: Akti za izvrševanje zakona; v: Pravni letopis (2009), str. 384.

zaračunavati KAD stroškov in nadomestil za nematerializirane vrednostne papirje, ki se vpišejo v dobro njenega posebnega računa in za nematerializirane vrednostne papirje, ki so bili preneseni v dobro skupnega namenskega računa za prenos na KAD.

Če primerjamo predlagano besedilo zakonskih sprememb z zdaj veljavnim besedilom zakona, ugotovimo, da nihče od udeležencev ni na slabšem oziroma so ti celo na boljšem. Sodišča tako ne bi bila dodatno obremenjena z več deset tisočev postopkov v zvezi s sodnim depozitom. Nadalje bi se lahko premoženjska upravičenja iz teh vrednostnih papirjev uresničevala že pred 31. decembrom 2021. Kar pa je tudi izjemno pomembno – imetniki vrednostnih papirjev na ukinjenih registrskih računih bi lahko te prevzeli v istem času, kot da bi šlo za sodni depozit, le da lahko to storijo z manj opravili in stroški.

Za skoraj enak učinek (izročitev vrednostnih papirjev KAD-u) bi bilo v skladu z veljavno ureditvijo treba izvajati nesorazmerno več postopkov in opravil ter pristajati na nesorazmerno višje obremenitve udeležencev.

Z novim sedmim odstavkom 48. a člena se nalaga KAD obveznost, da o pridobitvi delnic ciljnih družb v skladu s petim odstavkom 48. a člena tega predloga zakona v treh dneh od pridobitve obvesti Agencijo za trg vrednostnih papirjev. Zato se s predlaganima osmim in devetim odstavkom določa sankcioniranje kršitve te obveznosti. Predlagane globe so sorazmerne in primerljive z globami, določenimi v 46. in 47. členu ZNVP-1.

K 4. členu:

S predlaganim členom se določa ureditev posebnega statusa KAD, ki bi ga ta imela v primerjavi s pravicami in obveznostmi, ki bi sicer zanjo veljale po določbah ZPre-1. KAD ne sme uresničevati glasovalnih upravičenj (le) iz delnic ciljnih družb, ki jih pridobi na podlagi prvega oziroma petega odstavka predlaganega prejšnjega člena. Bila pa bi upravičena izvrševati glasovalna upravičenja iz vseh tistih delnic družb, ki jih pridobi v skladu s prvim oziroma petim odstavkom predlaganega prejšnjega člena, za katere se ne uporabljajo določbe ZPre-1. Tovrstna ureditev je upravičena in primerna, saj KAD prenesenih delnic ni oziroma ne bo pridobila na podlagi aktivnih pridobitev (oziroma nakupov po lastni volji), temveč zato, ker so se lastništvu teh delnic posamezni delničarji odpovedali.

K 5. členu:

Določen je splošni 14-dnevni rok za začetek veljavnosti tega zakona.

IV. BESEDILO ČLENOV, KI SE SPREMINJAJO

S predlogom zakona se spreminjajo, 27. 48. in 48.a člen Zakon o nematerializiranih vrednostnih papirjih (Uradni list RS, št. 75/15, 74/16 – ORZNV48, 5/17 in 15/18 – odl. US).

»27. člen

(prenos nematerializiranih vrednostnih papirjev na podlagi odločb)

Naloge za prenos nematerializiranih vrednostnih papirjev na podlagi odločb državnih organov ali nosilcev javnih pooblastil v centralni register vnaša centralna depotna družba, razen če odločba zahteva ravnanje od člana centralne depotne družbe. Če nalog vnaša centralna depotna družba, se ne uporablja tretji odstavek 17. člena tega zakona.«

»48. člen

(ukinitve registrskih računov in določitev najvišjih stroškov upravljanja)

(1) Centralna depotna družba ukine registrske račune pravnih oseb do 30. septembra 2016, registrske račune drugih oseb pa do 1. januarja 2017. Nematerializirani vrednostni papirji na registrskih računih, ki do izteka roka za ukinitve registrskih računov ne bodo preneseni na druge račune, se v skladu s pravili centralne depotne družbe prenesejo na račun pristojnega sodišča in se zanje uporabljajo določbe aktov, ki urejajo položitev stvari pri sodišču. Položitev je brezplačna, če:

- se opravi z registrskega računa, katerega imetnik je fizična oseba,
- vrednost vseh nematerializiranih vrednostnih papirjev, ki se vodijo na registrskem računu in ki bodo položeni pri sodišču ne presega 100 evrov,
- noben od nematerializiranih vrednostnih papirjev, ki se vodijo na registrskem računu, ni uvrščen v trgovanje na organiziranem trgu, in
- imetnik registrskega računa od 1. januarja 2014 dalje ni prejel nikakršnega izplačila iz naslova imetništva nematerializiranih vrednostnih papirjev, ki se vodijo na registrskem računu.

(2) Centralna depotna družba objavi obvestilo o ukinitvi registrskih računov na svoji spletni strani ter v dveh dnevnikih časopisih, ki izhajata na celotnem območju Republike Slovenije in o ukinitvi pisno obvesti vse imetnike teh računov.

(3) Podrobnejši način ukinitve registrskih računov določi centralna depotna družba v pravilih, pri čemer centralna depotna družba brezplačno:

- izvede vsa dejanja, ki se izvedejo zaradi ukinitve registrskih računov, in
- omogoči imetnikom nematerializiranih vrednostnih papirjev, da se nepreklicno, trajno in brez pravice do nadomestila odpovedo neobremenjenim nematerializiranim vrednostnim papirjem, ki se vodijo na registrskih računih.

(4) Letni strošek vodenja računa in nadomestila za vzdrževanje stanja na računu, ki ga vodi član centralne depotne družbe za fizično osebo, ne sme presegati 0,5 odstotka povprečne vrednosti nematerializiranih vrednostnih papirjev na tem računu. Ta omejitev je del razumnih poslovnih pogojev in se določi v tarifah in cenikih s strani centralne depotne družbe in njenih članov, ki vodijo račune za fizične osebe. Centralna depotna družba lahko v skladu z razumnimi poslovnimi pogoji in upoštevajoč merilo vrednosti nematerializiranih vrednostnih papirjev na računih fizičnih oseb to mejo še zniža. Člani centralne depotne družbe razen stroškov, določenih z njeno tarifo, fizičnim osebam ne smejo zaračunavati dodatnih stroškov za odprtje in zaprtje računa.

(5) Centralna depotna družba, ki na dan uveljavitve tega zakona vodi nematerializirane vrednostne papirje na registrskih računih, najkasneje mesec dni pred potekom roka za ukinitve registrskih računov posreduje agenciji oceno, za koliko se bodo spremenili

prihodki zaradi ukinitve registrskih računov fizičnih oseb. Za presojo ocene iz prejšnjega stavka se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja trg finančnih instrumentov, o presoji skladnosti tarife z razumnimi poslovnimi pogoji, pri čemer presoja skladnosti vključuje tudi presojo znižanj nadomestil za vodenje računov fizičnih oseb in vzdrževanje stanj vrednostnih papirjev na teh računih, ki bi bila upravičena, upošteva vse okoliščine.

(6) Z globo od 12.000 do 250.000 eurov se za prekršek kaznuje centralna depotna družba, če:

- v skladu s prvim in tretjim odstavkom tega člena imetnikom nematerializiranih vrednostnih papirjev ne omogoči, da se brezplačno, nepreklicno, trajno in brez pravice do nadomestila odpovedo neobremenjenim nematerializiranim vrednostnim papirjem, ki se vodijo na registrskih računih;
- v skladu s tretjim odstavkom tega člena ne izvede brezplačno vseh dejanj, ki se izvedejo zaradi ukinitve registrskih računov;
- ne posreduje agenciji ocene iz prejšnjega odstavka.

(7) Z globo od 800 do 10.000 eurov se za prekršek kaznuje odgovorna oseba centralne depotne družbe, ki stori prekršek iz prejšnjega odstavka.«

»48.a člen

(prenos nematerializiranih vrednostnih papirjev v dobro Kapitalske družbe pokojninskega in invalidskega zavarovanja, d. d, posebne določbe za postopek sodnega depozita)

(1) Centralna depotna družba vpiše vse nematerializirane vrednostne papirje, katerim so se imetniki odpovedali, v dobro posebnega računa, katerega imetnik je Kapitalska družba pokojninskega in invalidskega zavarovanja, d. d. (v nadaljnjem besedilu: KAD).

(2) Ne glede na določbe zakona, ki ureja postopek sodnega depozita, pripadejo nematerializirani vrednostni papirji, ki bi sicer pripadli Republiki Sloveniji, KAD.

(3) Ne glede na določbe zakona, ki ureja prevzeme, se pri ugotavljanju deleža glasovalnih pravic KAD in družb, za katere velja, da s KAD delujejo usklajeno, v ciljni družbi ne upoštevajo glasovalne pravice iz nematerializiranih vrednostnih papirjev, ki jih je KAD pridobil v skladu s prvim in drugim odstavkom tega člena.

(4) KAD ne sme uresničevati glasovalnih pravic iz tistih nematerializiranih vrednostnih papirjev, ki jih je pridobil v skladu s prvim in drugim odstavkom tega člena.

(5) KAD v treh delovnih dneh obvesti agencijo o nastopu okoliščin, ki bi zahtevale, če pridobitev nematerializiranih vrednostnih papirjev ne bi bila izvedena v skladu s prvim ali drugim odstavkom tega člena, da KAD da prevzemno ponudbo.

(6) Ne glede na določbe zakona, ki ureja sodišča, in zakona, ki ureja postopek sodnega depozita, veljajo v postopku za sodni depozit, ki je bil začel zaradi položitve nematerializiranih vrednostnih papirjev v skladu s prvim odstavkom 48. člena tega zakona, naslednja pravila:

- postopek lahko vodi in odloča v teh zadevah tudi samostojni sodniški pomočnik ali višji sodniški pomočnik;
- v postopku na prvi stopnji je za odločanje izključno krajevno pristojno Okrajno sodišče v Murski Soboti;
- rok za ugovor zoper sklep o sodnem depozitu, ki ga je izdal samostojni sodniški pomočnik ali višji sodniški pomočnik, je 30 dni.«